

Postoj české veřejnosti k dění na Ukrajině – červen 2014

- ❖ V červnu došlo k poklesu zájmu o dění na Ukrajině. Zatímco v květnu šlo o 55 % dotázaných, nyní je to 47 %.
- ❖ Události na Ukrajině jsou sice většinou české společnosti (66 %) vnímány jako důležité, pro značnou část obyvatel je však obtížné utvořit si jasnější názor a zaujmout k tématu jasný postoj.
- ❖ Situace na Ukrajině je vnímána jako potenciální bezpečnostní riziko. Jako možnost ohrožení míru ve světě ji vnímá 57 % Čechů, jako riziko pro evropskou bezpečnost 60 % a jako hrozbu pro bezpečnost ČR 49 %.
- ❖ Velká část občanů ČR (41 %) neví, jaký postoj zaujmout k otázce zachování územní celistvosti Ukrajiny, častěji ale podporují zachování jednoty země (38 %) než její rozdělení (21 %).
- ❖ Tou částí české veřejnosti, která se o dění na Ukrajině zajímá je shodně s předchozími měsíci ze všech účastníků ukrajinského konfliktu i nejvíce negativně hodnoceno, působení Ruska (75 %) a jednání východoukrajinských separatistů (78 %). Aktivní zapojení České republiky do dění na Ukrajině podporuje jen 13 % populace starší 15 let.

Zpracovali:

Martin Buchtík, Yana Leontiyeva

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210310593

e-mail: martin.buchtik@soc.cas.cz, yana.leontiyeva@soc.cas.cz

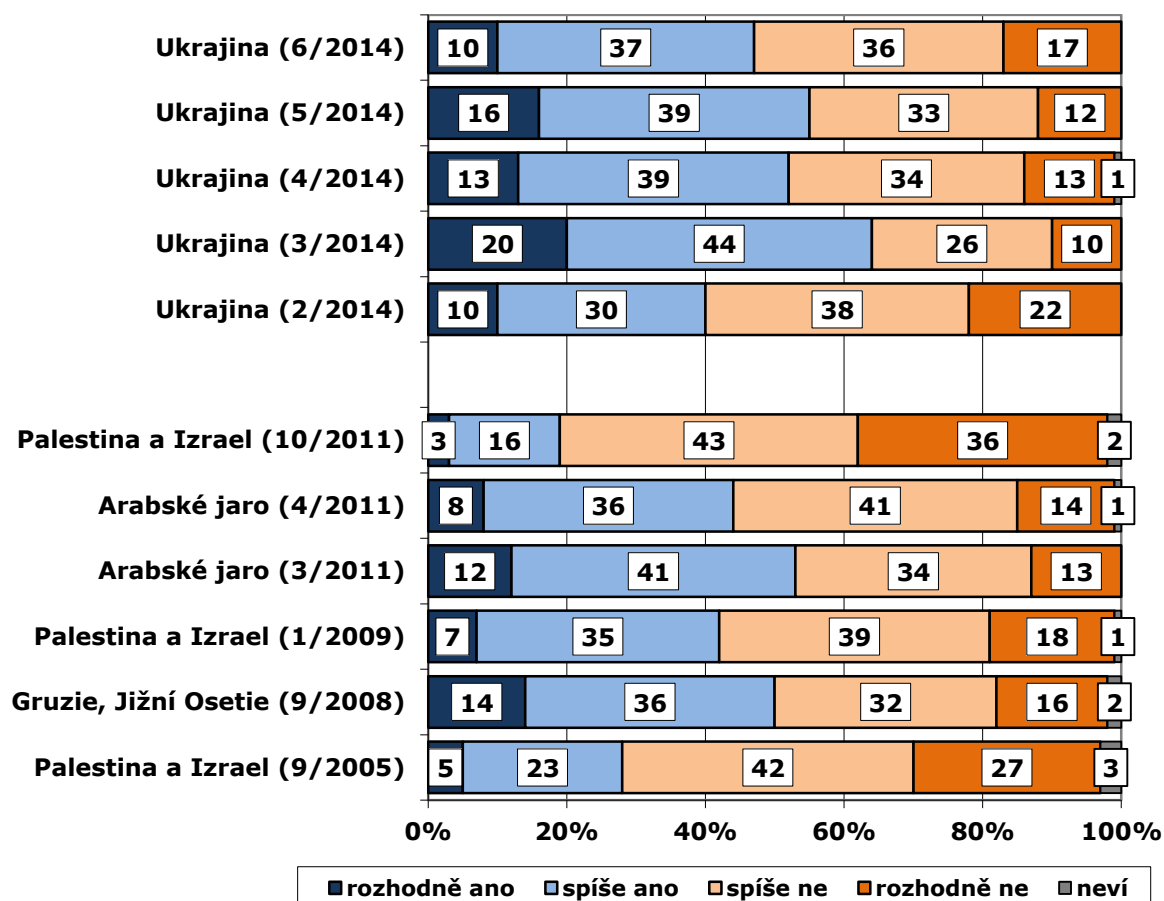
V červnu Centrum pro výzkum veřejného mínění navázalo na předchozí výzkumy postojů české veřejnosti k dění na Ukrajině. Do dotazníků pravidelného omnibusového šetření realizovaného v první polovině května byly zařazeny otázky týkající se: 1) zájmu o dění na Ukrajině, 2) názoru na působení jednotlivých stran konfliktu, 3) názoru na aktivní zapojení různých mezinárodních prostředníků do řešení současné situace na Ukrajině, 4) vnímání dopadů ukrajinské krize na bezpečnost Evropy a celého světa a 5) názoru na jednotnost nebo rozdělení Ukrajiny. Sběr dat probíhal v období 2. – 9. 6. 2014.

Jak je to už zvykem u letošních tiskových zpráv o postojích k dění na Ukrajině, i zde bychom chtěli stručně přiblížit kontext dotazování. Červnový výzkum CVVM probíhal po ukrajinských prezidentských volbách. Přestože v části Luhanské z Donecké oblasti, která se ocitla pod kontrolou ozbrojených separatistů, nebyly volební okrsky vůbec otevřené, celkově volební účast v zemi byla poměrně vysoká (o něco více než 60 %). Inaugurace v prvním kole zvoleného Petra Porošenka proběhla 7. června, následně došlo několika personálním změnám ve vládě (ministr obrany a ministr zahraničí) a také v důležitých orgánech jako Rada národní bezpečnosti a obrany. Nový Ukrajinský prezident se poprvé osobně setkal se svým ruským protějškem na neformální schůzce během oslav 70. výročí vylovení spojenců v Normandii. Přes veškerá úsilí Kyjeva a dokonce i vůli vyhlásit dočasné příměří, ani po prezidentských volbách se situace na východě Ukrajiny neuklidnila. Boje ukrajinské armády a ozbrojených pro-ruských bojovníků dále eskalovaly.

Červnové šetření ukázalo pokles zájmu české veřejnosti o situaci na Ukrajině. Největší zájem poutala situace v březnu (64 %), tedy v době, kdy probíhala okupace Krymu. V červnu se o dění v této zemi zajímalo 47 % obyvatel ČR starších 15 let (10 % „rozhodně ano“, 37 % „spíše ano“, viz graf 1). Při pohledu na jednotlivé sociodemografické skupiny charakter zjištění zůstává stejný jako v předchozích měsících. Větší zájem o zahraničněpolitická témata mají stabilně muži, což platí i v tomto případě (53 % proti 41 %). Zájem mírně, ale stabilně roste také s věkem, s úrovní dosaženého vzdělání (zájem o dění deklarují výrazně častěji absolventi vysokých škol – 63 %) a s dobrou životní úrovní. Z hlediska politické orientace mají největší zájem o danou problematiku pravicově orientovaní občané (57 %).

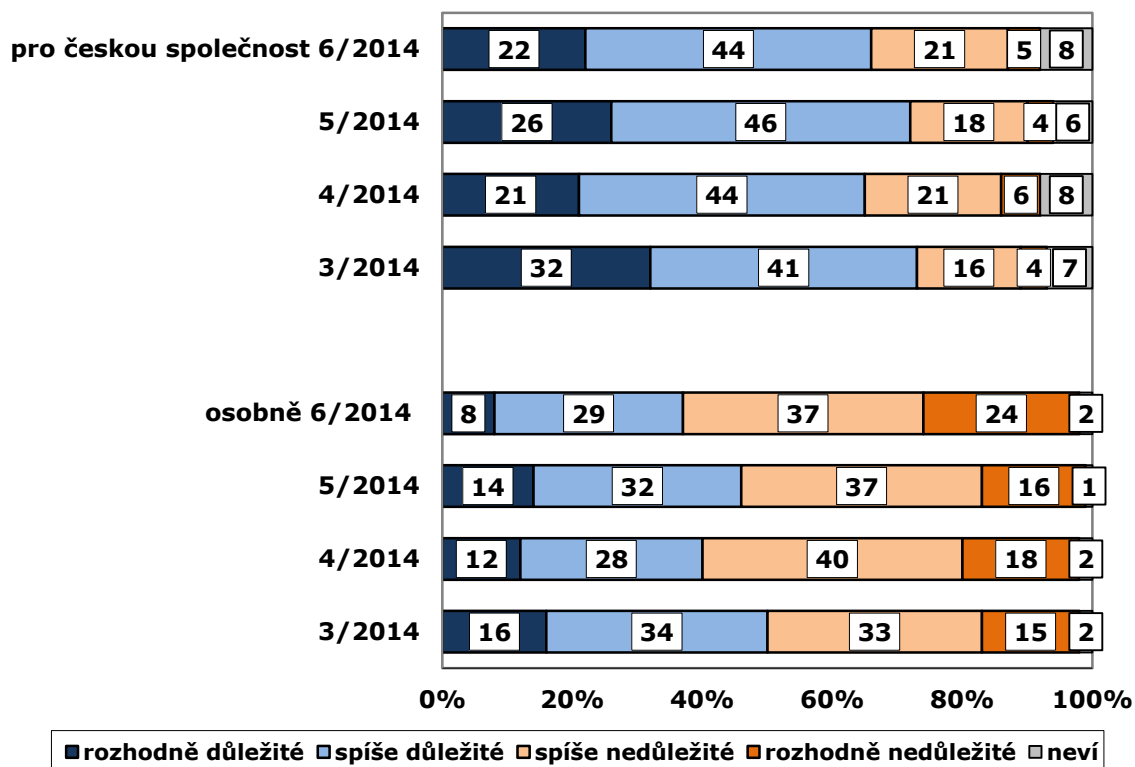
Snížení zájmu veřejnosti je charakteristické pro středně až dlouhodobé konflikty, kdy po počáteční aktivizaci veřejnosti dochází k útlumu mediálního zájmu, roztažení tématu do dlouhého časového úseku. Stejně jako v jiných případech dochází i zde k určitému monotónnímu průběhu (ve smyslu novosti, nikoliv naléhavosti) události, téma postupně překrývají jiné události, atp. podrobněji viz graf 1.

Graf 1. Srovnání zájmu o dění vybraných událostí (v %)

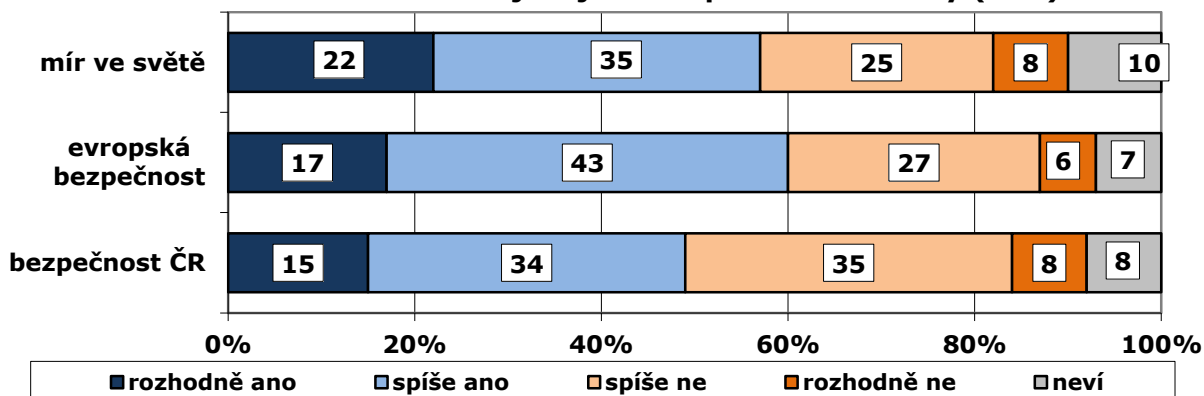
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost (6/2014; 5/2014; 4/2014; 3/2014; 2/2014; 10/2011; 4/2011; 3/2011; 1/2009; 9/2008; 9/2005) vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Společně se zájmem o situaci mírně klesla i vnímaná důležitost událostí na Ukrajině. Za důležité pro českou společnost jej považuje 66 % dotázaných. Osobně důležité je dění na Ukrajině pro 37 % (viz graf 2). Lidé, kteří se o dění na Ukrajině zajímají, vnímají toto téma častěji jako důležité: 86 % z nich jej hodnotí jako důležité pro českou společnost, 67 % pro ně osobně. I mezi nimi však oproti květnu 2014 vnímaná důležitost mírně klesá (v květnu 89% respektive 73 %).

Graf 2. Vnímaná důležitost dění na Ukrajině (v %)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (březen 1061; duben 1027; květen 1027).

Situace na Ukrajině je v České republice vnímána jako potenciální bezpečnostní riziko. Ve srovnání s květnem došlo k mírnému poklesu vnímané nebezpečnosti situace a situace je z tohoto pohledu vnímána podobně jako v dubnu tohoto roku. Jako možnost ohrožení míru ve světě ji vnímá 57 % občanů. Za hrozbu pro evropskou bezpečnost situaci na Ukrajině považuje 60 % dotázaných a pro bezpečnost v ČR 49 % české veřejnosti. Stejně jako o výše prezentovaných údajů platí, že ukrajinské události za hrozbu pro bezpečnost častěji pokládají ti, kteří se o dění na Ukrajině zajímají. Podrobně viz graf 3.

Graf 3. Hodnocení situace na Ukrajině jako bezpečnostní hrozby (v %).²

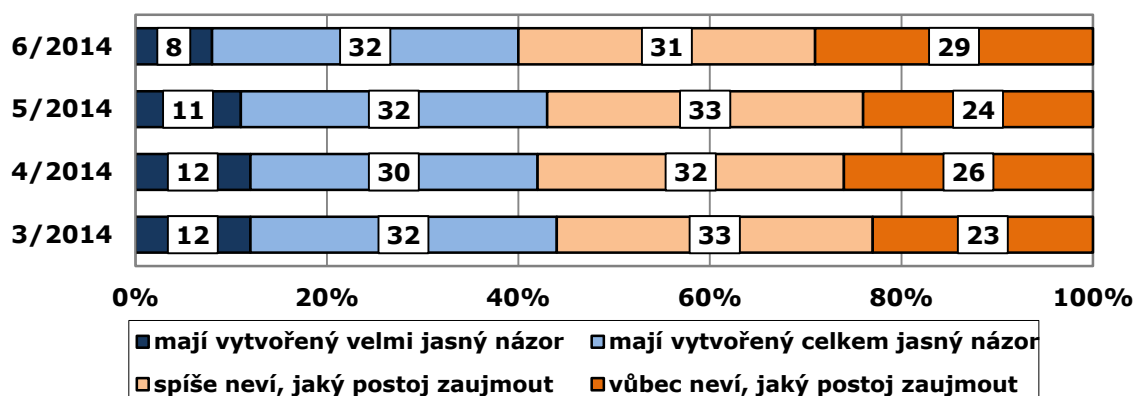
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Je podle Vás dění na Ukrajině důležité nebo nedůležité téma: a) pro Vás osobně; b) pro českou společnost?“

² Znění otázky: „Je nebo není podle Vašeho názoru situace na Ukrajině hrozbou pro ...“

Přestože se o situaci na Ukrajině zajímá stále mnoho Čechů a hodnotí ji pro českou společnost jako důležitou, je dění od počátku eskalace konfliktu značně nepřehledné a jen menší část české populace má vytvořený jasný názor na to, co se vlastně na Ukrajině v současné době děje. V časovém srovnání je situace pro Čechy od března stále stejně nepřehledná. 40 % dotázaných má utvořený názor (8 % velmi jasný; 32 % celkem jasný). Tři pětiny (60 %) ale neví, jaký postoj zaujmout (viz graf 4). Komplikovanost situace dokresluje také to, že i mezi těmi, kteří se o události zajímají, je více než třetina (36 %) těch, kteří stále nevědí, jaký postoj zaujmout.

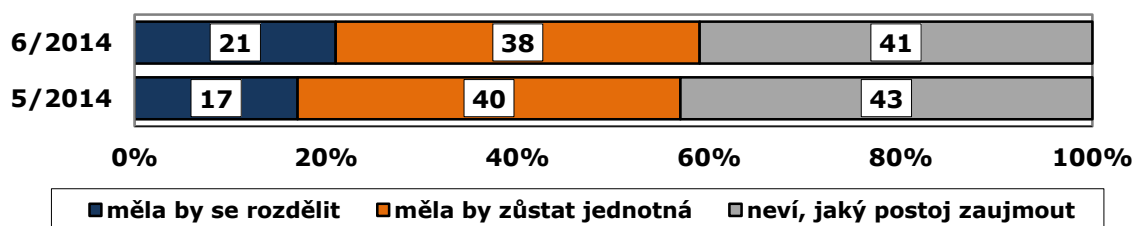
Graf 4. Krystalizace názoru na dění na Ukrajině (v %)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (březen 1061; duben 1027; květen 1027).

Nejasný názor na dění na Ukrajině se ve veřejném mínění odráží také v tom, že velká část občanů ČR (41 %) neví, jaký postoj zaujmout k otázce zachování územní celistvosti Ukrajiny. Mezi těmi, kteří se o situaci zajímají, je jich méně (26 %). Můžeme však říci, že častěji Češi podporují zachování jednoty Ukrajiny (38 %) než její rozdělení (21 %).

Graf 5. Názor na zachování celistvosti Ukrajiny (v %)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (květen 1027).

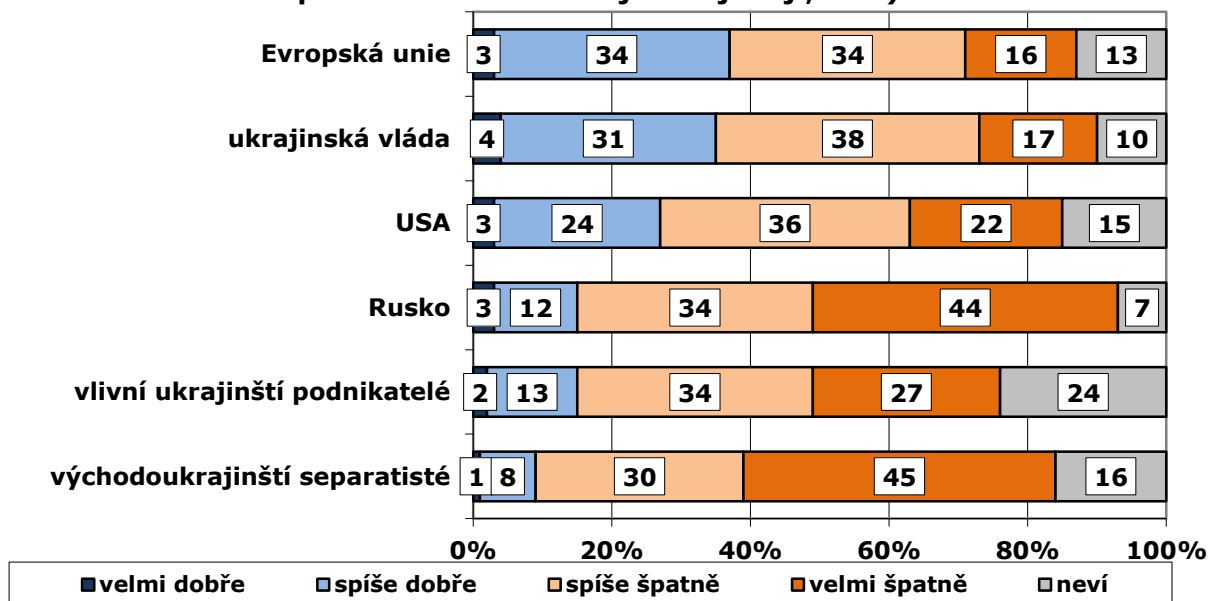
K působení jednotlivých stran konfliktu na Ukrajině zhruba polovina těch, kteří se o dění nezajímají, nezaujala žádné stanovisko (tj. zvolili odpověď „neví“). Graf 6 a následující komentář se proto vztahuje pouze k postojům těch, kteří se o situaci zajímají. U všech sledovaných stran konfliktu převažuje negativní hodnocení nad pozitivním. Relativně nejlépe je hodnocena role Evropské unie, i když i zde převládá negativní hodnocení nad pozitivním (37 % dobré, 50 % špatné). Pozitivně hodnocena necelou třetinou té části

³ Znění otázky: „Řekl byste, že již máte na dění na Ukrajině vytvořený vlastní jasný názor, anebo že jste spíše na vážkách a ještě nevíte, jaký postoj zaujmout?“

⁴ Znění otázky: „„Měla by se podle Vás Ukrajina jako stát...?“

české veřejnosti, která se o vývoj na Ukrajině zajímá, byla ukrajinská vláda (35 % dobré, 55 % špatné), dále pak byly zhruba čtvrtinou pozitivně hodnoceny Spojené státy americké (27 % proti 58 %). Zdá se, že česká veřejnost má nejvíce vyhraněný názor na dosavadní působení Ruska. Čtyři pětiny českých občanů (78 %) zhodnotilo jednání Ruska negativně, pozitivně jej vnímala pouze 15 % populace. Negativní je též hodnocení ukrajinských oligarchů (zde je ovšem třeba podotknout, že 24 % těch, kteří se o dění zajímají, na počátku dubna nevědělo, jak jejich roli zhodnotit; v květnu to bylo 33 %), a především východoukrajinských separatistů. V časovém srovnání s minulými šetřeními (zejména tedy působení Ruska a EU), jsou výsledky podobné.

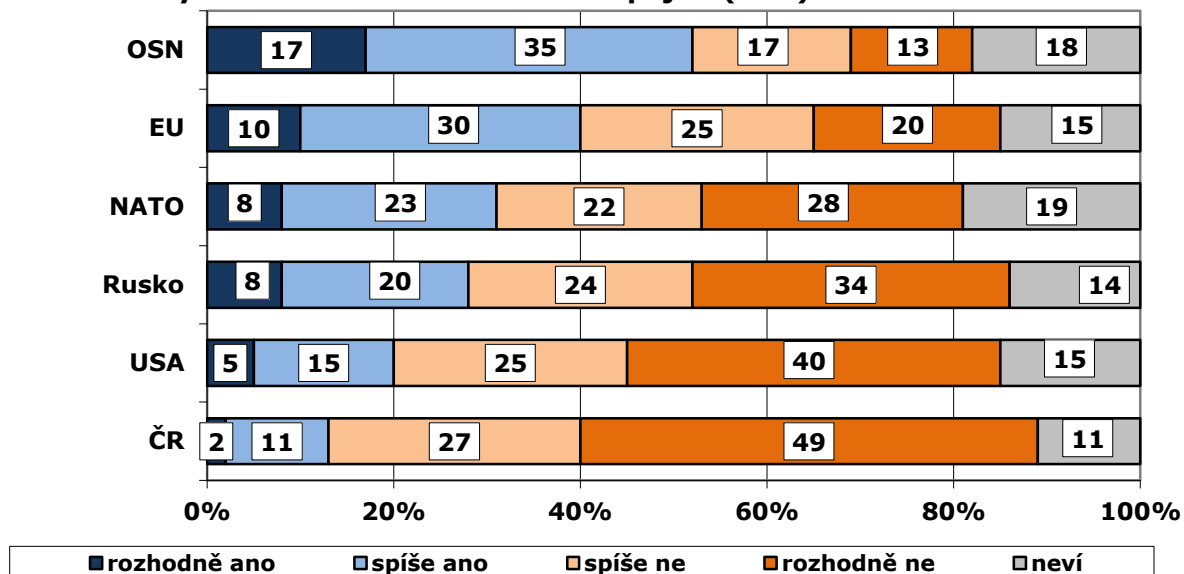
Graf 6. Hodnocení dosavadního působení různých stran konfliktu⁵ (jen ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají; v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 495 respondentů starších 15 let (ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají), osobní rozhovor (jen ti, kteří se o situaci na Ukrajině zajímají). Pozn.: Přesun ohniska krize na východ Ukrajiny se odehrál až po uzavření dotazníku, proto ještě nebyli představitelé této oblasti do hodnocení zahrnuti.

Postoj české veřejnosti k tomu, zda by se měly situací na Ukrajině zabývat OSN, EU, ČR, Rusko nebo USA, je roztříštěný. V tomto kontextu je od počátku eskalace konfliktu nejvíce vyhraněný postoj k zapojení České republiky. To podporuje jen 13 % populace starší 15 let, naopak proti je 76 %, tedy shodně jako v minulých měsících. Nejvyšší podporu pro zapojení se do situace má OSN (52 %). Názor občanů na zapojení se v případě Evropské unie je nejednoznačný (40 % pro zapojení vs. 45 % proti). Zapojení NATO podporuje 31 % obyvatel ČR (v květnu 37 %), Rusko by se pak mělo aktivně do dění zapojit podle 28 % občanů (58 % pak se zapojením nesouhlasí), zapojení USA podpořilo 20 % respondentů (65 % je proti), podrobně viz graf 7. Z hlediska časového srovnání dochází k mírnému snížení podpory zapojení napříč sledovanými státy a organizacemi, což souvisí s vnímanou důležitostí. Názor na zapojení Ruska a ČR zůstává konstantní.

⁵ Znění otázky: „Jak byste v souvislosti s aktuálním vývojem na Ukrajině hodnotil působení ...“

Graf 7. Kdo by se měl do situace aktivně zapojit? (v %)⁶

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 2. – 9. 6. 2014, 1049 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁶ Znění otázky: „Myslíte si, že by se do řešení současné situace na Ukrajině měla aktivně zapojit...“

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v14-06</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>2. – 9. června 2014</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1049</i>
Počet tazatelů:	<i>248</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.11u; PM.17u; PM.184; PM.186; PM.187; PM.188; PM.189; PM.190;</i>
Zveřejněno dne:	<i>8. července 2014</i>
Zpracovali:	<i>Martin Buchtík, Yana Leontiyeva</i>

Autoři:

Martin Buchtík je vedoucím Centra pro výzkum veřejného mínění v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i.. Zabývá se formováním veřejného mínění, metodologií sociálněvědního výzkumu, dále pak problematikou internetu a kyberprostoru a sociální soudržností. (martin.buchtik@soc.cas.cz; 210 310 593)

Yana Leontiyeva je vědecká pracovnice v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i.. Ve své odborné činnosti se zaměřuje na studium mezinárodní migrace s důrazem na integraci migrantů na pracovním trhu a metody výzkumu menšin a migrantů. (yana.leontiyeva@soc.cas.cz; 210 310 231)

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různě velkých obcí.

Reprezentativní vzorek je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že vzorek respondentů je vybrán tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně.

Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt **Naše společnost**, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

